

КРЕАТИВНІСТЬ В УМОВАХ СУЧАСНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ ЯК СКЛАДОВА ЗДОРОВОЇ ОСОБИСТОСТІ

Ю. В. Кушнір,

кандидат педагогічних наук, доцент,

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Проблема розвитку креативності сучасних учнів є особливо актуальною у процесі реформування сучасного освітнього простору та формування здорової особистості. Згідно Закону України «Про освіту» [6], Державної національної програми «Освіта» («Україна XXI століття») [7], концепції НУШ [3] метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності. Серед ключових компонентів сучасної школи на першому місці знаходиться «новий зміст освіти, заснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві» [3].

Успішна самореалізація в суспільстві можлива, якщо особистість здатна приймати нестандартні рішення, вміє творчо мислити, володіє засобами розвитку особистісного потенціалу. Тому, для досягнення мети, яка зазначена в нормативних документах, регламентуючих організацію здорового освітнього середовища, потрібно розвивати творчий потенціал дітей у початковій школі. На жаль, сучасна школа зберігає застарілий підхід до засвоєння знань. Навчання носить репродуктивний характер, зводиться в основному лише до запам'ятовування і відтворення прийомів дій, типових способів розв'язування завдань. Діти втрачають мотивацію, через відсутність творчої складової під час навчання, при виконанні навчальних завдань, поступово втрачають здатність до творчості.

Творчий розвиток особистості дитини активізується в дошкільному та молодшому шкільному віці. Саме цей період є найбільш сприятливим для творчого розвитку дітей, оскільки в молодшому шкільному віці спонтанна і репродуктивна діяльність дитини поєднується зі швидко зростаючим інтелектом, абстрактним та логічним мисленням. Відтак формування творчої активності у молодшому шкільному віці, як найбільш

сензитивному періоді для творчості, є одним із важливих завдань сучасної школи [2].

Креативність є загальною властивістю особистості, яка проявляється під час творчого процесу як здатність породжувати різноманітний, соціально важливий, оригінальний продукт і продуктивні шляхи його застосування; здатність знаходити рішення у нестандартних ситуаціях; властивість, яка реалізується лише за сприятливих умов середовища на високому рівні в різних галузях людської діяльності протягом свого життя [5]. Розвинута креативність як загальна властивість особистості дає можливість самореалізації та виступає важливою складовою здорової особистості.

Питання дослідження креативності, діагностики творчих здібностей, методики розвитку креативності у дітей різного віку відноситься до недостатньо вивченої та дослідженої проблеми сьогодення. Існують різні теоретичні підходи до визначення креативності та ролі у процесі навчальної діяльності.

Зокрема, дослідники визначають загальні основи креативності (Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, Є. Ільїн, А. Маслоу, В. Моляко, С. Сисоєва, Р. Стернберг, П. Торренс та ін.), механізми креативного мислення (Г. Альтшуллер, Д. Богоявленська, Е. де Боно, Дж. Гілфорд, О. Лук, О. Матюшкін, В. Моляко, Я. Пономарьов, П. Торренс та ін.); розглядають креативність як різновид інтелектуальної поведінки (Г. Айзенк, Д. Векслер, Р. Стернберг); вивчають «самоактуалізацію» у зв'язку з креативністю (Л. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс та ін.); досліджують особливий характер мотивації креативів (С. Голлан, Р. Кеттел, Д. Мак-Кіннон та ін.), рефлексію креативності й творчу продуктивність у наукових співробітників (В. Пятруліс) [5].

Незважаючи на численні дослідження досі не визначено шляхи розвитку креативності у процесі навчальної діяльності, недостатньо вивчено особливості проявів творчого мислення на різних вікових етапах. Актуальним стає питання розвитку креативності у перші роки навчання. У молодшому шкільному віці закріплюються і розвиваються основні характеристики пізнавальних процесів. Тому, молодший шкільний вік є сприятливим для творчого розвитку дітей. Саме в цей період активно розвиваються уява, здатність фантазувати, помітно проявляється допитливість, формується вміння спостерігати, порівнювати, критично оцінювати діяльність. Для того, щоб уміло використовувати резерви для розвитку креативності, необхідно адаптувати дітей до навчання,

сформувати позитивну мотивацію до отримання нової інформації, розвивати творчу активність через залучення до розвиваючих ігор.

На думку психологів, які досліджують особливості розвитку дітей молодшого шкільного віку, їм притаманна талановитість, готовність до нестандартних рішень. Однак, щоб виявити розвиток креативності молодших школярів у навчально-виховному процесі вчителі початкової школи повинні враховувати певні індивідуально-типологічні, когнітивно-пізнавальні, емоційно-вольові, мотиваційні та інші компоненти творчих здібностей особистості; психологічні передумови розвитку творчих здібностей молодших школярів; розвивальний потенціал навчальної діяльності; можливості змісту усіх навчальних предметів для творчого розвитку учнів початкової школи [5].

Крім того, критеріями здібностей учнів до творчої діяльності є застосування нових підходів до розв'язання навчальних проблем, комплексне і варіантне використання у навчальній практичній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок, прояв гнучкості під час обирання оптимального рішення у нестандартних ситуаціях. Зовнішніми проявами творчого розвитку в дитинстві є: більш швидкий розвиток мислення і мовлення; рання захопленість (музикою, малюванням, читанням, рахуванням); дослідницька активність [1].

Розвивати творчі здібності можна, лише орієнтуючись на індивідуально-психологічні особливості учнів та психологічну готовність педагога до реалізації методів роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Вибір методів творчої роботи залежить від віку учнів, їхнього розвитку, інтересів, характеру. Важливою умовою розвитку творчої особистості молодших школярів є такий фактор як використання у навчально-виховному процесі дидактичних ігор. Гра – один з найпоширеніших засобів і методів формування творчих здібностей. Вона не тільки є засобом зацікавлення школярів, але й включає такі елементи як суперництво, лідерство, непередбаченість ситуацій, завзяття. Гра, сама по собі, є творчим процесом, тому при застосуванні такого методу формуються творчі здібності та паралельно розвиваються загальні. Включення ігор у навчально-виховний процес школи виправдано як з дидактичної, так і з психологічної точки зору [4].

Отже, можемо зробити висновок, що питання розвитку креативності як властивості особистості є важливим для формування здорової конкурентноспроможної особистості. Особливо розвиток креативності набуває значення у молодшому шкільному віці, який є сприятливим для

проявів творчості у навчальній діяльності. Оскільки, основною метою освіти є підготовка підростаючого покоління до успішної самореалізації в суспільстві та збереження здоров'я нації, то саме креативність - це той шлях, що може ефективно реалізувати цю мету.

Література

1. Воробйова Т. В. Формування креативних здібностей молодших школярів у процесі розв'язання навчальних завдань: автореф. ... канд. пед. наук. Тернопіль, 2014. 19 с.
2. Коломійченко А. В. О. Сухомлинський про розвиток творчих здібностей у молодших школярів <https://www.cuspu.edu.ua/ua/2014-rik/konferentsiia-24-25-veresnia-2015-roku/seksiia-4/3852-v-o-sukhomlynskyu-pro-rozvytok-tvorchykh-zdibnostey-u-molodshykh-shkolyariv>.
3. Концепція НУШ. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
4. Лук'янчук М. В. Підготовка майбутніх учителів до формування творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання грамоти: дис. ... канд. пед. наук, Київ, 2019. URL: file:///D:/YLA/%D0%94%D0%B8%D0%BF%D0%BB%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B8%D0%BA%D0%B8/dis_Lukianchuk_%D1%82%D0%B2%D0%BE%D1%80%D1%87%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%BE.pdf.
5. Павленко В. В. Розвиток креативності молодших школярів: [монографія] / за ред. проф. О.Є. Антонової. Житомир, 2017. 158 с.
6. Про вищу освіту: закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
7. Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»): постанова КМУ від 03.11.1993 № 896. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF>.